

Slikovnica kao poticaj za likovno stvaralaštvo u dječjem vrtiću

Kučar, Lucija

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:533166>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-28**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ
(Čakovec)

ZAVRŠNI RAD

Ime i prezime pristupnika: Lucija Kučar

**TEMA ZAVRŠNOG RADA: SLIKOVNICA KAO POTICAJ ZA LIKOVNO
STVARALAŠTVO U DJEČJEM VRTIĆU**

MENTOR: red.prof.mr.art., Ljubomir Levačić

SUMENTOR: Andrija Večenaj, predavač

Čakovec, srpanj 2022.

ZAHVALE

Ovim putem htjela bih zahvaliti red.prof.mr.art., Ljubomiru Levačiću i predavaču Andriji Večenaju na mentorstvu i korisnim savjetima tijekom pisanja završnog rada. Također zahvaljujem svim profesorima na pružanoj pomoći i razumijevanju tijekom tri godine studiranja.

SAŽETAK

Tema mog završnog rada je slikovnica kao poticaj za likovno stvaralaštvo u dječjem vrtiću. Djeca se svakodnevno kod kuće i u vrtiću susreću sa različitim slikovnicama te ih, iako još ne znaju čitati, rado listaju, promatraju ilustracije ili slušaju kada im netko drugi čita.

Ovaj završni rad sastoji se od dva dijela, teorijskog i praktičnog. U prvom dijelu rada definiran je pojam slikovnice te je prikazana povijest i razvoj dječje književnosti kroz prošlost. Također je navedena važnost slikovnice i njezine uloge u dječjem razvoju. Osim u aktivnosti koje uključuju čitanje slikovnica, djeca se vrlo rado uključuju i u likovne aktivnosti, stoga je u ovom radu objašnjen pojam likovnog jezika i likovne kulture, nevedene su likovne tehnike koje se koriste u odgojno – obrazovnom radu s djecom rane i predškolske dobi te je pojašnjeno koji su ciljevi likovne kulture i važnost likovnih aktivnosti.

U drugom, praktičnom dijelu ovog rada prikazana je likovna aktivnost koja je provedena s djecom u dječjem vrtiću. Aktivnost je provedena s djecom od 3, 4 i 5 godina. Motivacija za provedenu likovne aktivnost bila je slikovnica. Detaljno je opisana motivacija prije likovne aktivnosti, sam proces likovnog stvaralaštva te su na kraju analizirani neki dječji radovi koji su se isticali.

Pretpostavljam da će slikovnica poslužiti kao efektna motivacija za dječje likovno stvaralaštvo. U zaključku završnog rada navest ću je li moja hipoteza bila točna i koji su ishodi ove likovne aktivnosti.

Ključne riječi: slikovnica, dječja književnost, likovno stvaralaštvo, likovna aktivnost, dječji radovi

SUMMARY

The topic of my final paper is a picture book as a motivation for artistic creativity in kindergarten. Children come across different picture books every day at home and in kindergarten, and although they do not yet know how to read, they like to leaf through them, look at illustrations or listen when someone else reads to them.

This final paper consists of two parts, theoretical and practical. In the first part of the paper, the concept of a picture book is defined and the history and development of children's literature through the past is presented. The importance of the picture book and its role in child development is also mentioned. In addition to activities that include reading picture books, children are very happy to be involved in art activities, so this paper explains the concept of art language and art culture, art techniques used in educational work with children of early and preschool age and goals of art culture and the importance of art activities.

The second, practical part of this paper presents an art activity that was conducted with children in kindergarten. Activity I came from children aged 3, 4 and 5. The motivation for originated art activities was the picture book. The motivation before the art activity, the process of artistic creation itself is described in detail, and at the end some of the children's works that stood out were analyzed.

I guess the picture book will serve as an effective motivation for children's art. In the conclusion of the final paper, I will state whether my hypothesis was correct and what are the outcomes of this artistic activity.

Keywords: picture book, children's literature, art guardianship, art activity, children's works

1. UVOD	1
2. LIKOVNI JEZIK	2
3. LIKOVNE TEHNIKE U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI.....	2
4. LIKOVNI RAZVOJ DJETETA.....	3
5. CILJEVI I AKTIVNOSTI LIKOVNE KULTURE.....	3
6. POTICANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA.....	4
7. OMETANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA	5
8. DEFINICIJA SLIKOVNICE	5
9. POVIJEST I RAZVOJ DJEČJE KNJIŽEVNOSTI	6
10. PODJELA SLIKOVNICA	7
11. ULOGA SLIKOVNICE U DJETETOVOM RAZVOJU	7
12. ILUSTRACIJE U SLIKOVNICI	8
13. ILUSTRATORI SLIKOVNICA	9
14. PROCJENA KVALITETE SLIKOVNICE	9
15. LIKOVNA AKTIVNOST PROVEDENA U VTRIĆU.....	11
16. ZAKLJUČAK	25
17. LITERATURA.....	26

1. UVOD

Važnost knjiga nije upitna ni u jednom razdoblju života, pa tako ni u ranom djetinstvu. Već u ranom djetinstvu djeci su vrlo zanimljive slikovnice. Rado ih uzimaju u ruke te ih listaju i promatraju. Takvi dječji interesi odgojiteljima služe kao poticaj da slikovnice što više koriste u svakodnevnom radu i aktivnostima koje provode s djecom. Za dijete je slikovnica jedan od prvih izvora pisane riječi te je bitno da dijete dođe u doticaj sa pisanom riječju prije nego nauči čitati i pisati. Na taj način dijete postepeno ulazi u svijet pismenosti i proširuje svoj vokabular. Slikovnica također može poslužiti i kao motivacija za likovno stvaralaštvo kod djece rane i predškolske dobi. Kroz čitanje slikovnice djecu je moguće motivirati i zainteresirati za različite teme, pa tako i potaknuti na likovno stvaralaštvo čime se razvija dječja mašta i kreativnost. (Martinović i Stričević, 2011.)

Osim slikovnice, važna komponenta djetetovog razvoja je likovno stvaranje i izražavanje. Djeca se tijekom boravka u vrtiću svakodnevno susreću sa različitim likovnim aktivnostima te se iz finalnih dječjih radova može saznati mnogo informacija o djetetu, njegovom razvoju i interesima. Kroz likovnu kulturu utječe se na odgoj i obrazovanje novih generacija. (Herceg, Rončević i Karlavaris, 2010.)

2. LIKOVNI JEZIK

Likovno izražavanje i stvaranje pojam je koji obuhvaća nekoliko područja, a to su crtanje, grafika, slikarstvo, kiparstvo, graditeljstvo te primijenjena umjetnost i dizajn. U likovnoj umjetnosti postoje različiti likovni elementi: crta, točka, boja, ploha, površina, volumen i prostor. Njihovim kombiniranjem nastaje umjetničko djelo koje ima složeno likovno značenje. Prilikom kombiniranja likovnih elemenata potrebno je i obraziti pozornost na likovna načela (kontrast, harmonija, ritam, ravnoteža, proporcija, dominacija i jedinstvo) kako bi likovno djelo bilo smisleno.

Kada se djecu upoznaje s likovnom kulturom, potrebno je početi od temelja likovnog jezika prema sve složenijim strukturama. Mala djeca se izražavaju putem svojih crteža, stvaraju spontano i neopterećeno tuđim mišljenjima, dok kasnije u osnovnoj školi likovnoj kulturi pristupaju svjesnije. (Jakubin, 1999.)

3. LIKOVNE TEHNIKE U RADU S DJECOM RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Jakubin (1999.) likovne tehnike definira kao sveukupnost praktičnih umijeća u oživotvorenju likovne ideje određenim materijalima i pomoću likovnog instrumentarija (alata). Likovne tehnike dijele prema području rada na tehnike plošnog oblikovanja (crtačke, slikarske i grafičke tehnike) i tehnike prostorno – plastičnog oblikovanja.

U radu s djecom rane i predškolske dobi koristi se većina likovnih tehnika kako bi se realizirali likovni zadaci i ideje. Tako se kroz likovne aktivnosti u dječjem vrtiću djeca susreću sa crtačkim, slikarskim i grafičkim tehnikama te tehnikama prostorno - plastičnog oblikovanja. Crtačke tehnike dijele se na suhe i mokre. Suhe tehnike su olovka, ugljen, kreda i kemijska olovka, a mokre tehnike su fomaster, tuš – pero, tuš – drvce, tuš - kist i lavirani tuš. Slikarske tehnike također se mogu podijeliti na suhe i mokre. Suhe slikarske tehnike su pastel, kolaž, mozaik, vitraj i tapiserija, a mokre su akvarel batik, gvaš, tempera ulje i freska. Kod slikarskih tehnika osnovni element slikanja je boja. Grafičke tehnike uključuju otiskivanje i umnožavanje crteža pomoću matrice. Tehnike prostorno – plastičnog oblikovanja u odgojno – obrazovnom procesu dijele se na tehnike modeliranja i tehnike građenja. Djeca kroz likovne aktivnosti koriste materijale poput gline, glinamorla,

plastelina za modeliranje te karton, papir, žicu ili neoblikovani didaktički materijal za građenje.

4. LIKOVNI RAZVOJ DJETETA

Dječji razvoj je pod utjecajem djetetovih potencijala, njegove okoline i obrazovanja. Zadaća odgajatelja je da poznae djetetov cjelokupni, pa tako i likovni razvoj te da djetetu postavlja primjerene pedagoške i likovne zadatke koji odgovaraju njegovom razvojnom stupnju. Djetetov likovni razvoj može se podijeliti na nekoliko faza i prijelaznih razdoblja.

Prva faza predstavlja prenatalno razdoblje. Prva prijelazna faza je razdoblje novorođenčeta koje traje otprilike 15 dana. U tom se razdoblju dijete prilagođava na vanjski svijet.

Druga faza traje do kraja prve godine života. U tom razdoblju dijete izrazito brzo napreduje na fizičkom i psihomotoričkom području, a u likovnom smislu to znači optička, motorička i psihička priprema za bavljenje likovnim aktivnostima. Druga prijelazna faza označava prijelaz u rano djetinjstvo kada se dijete priprema za hodanje, govor i slične aktivnosti.

Treća faza odnosi se na vremenski period između prve i treće godine života. U likovnom smislu ova faza znači početak likovnog izražavanja – šaranja. Treća prijelazna faza označava prijelaz u predškolsko doba kada se tada dijete priprema za ostavriavanje socijalnih odnosa.

Četvrta faza je razdoblje predškolske dobi koje traje do šeste godine života. U likovnom razvoju ova faza naziva se fazom sheme i razvijene sheme.

Peta faza uključuje školsko razdoblje, to jest razdoblje od sedme do dvanaeste godine života. U likovnom smislu ova faza predstavlja fazu oblika i pojava. Dijete se sve složenije likovno izražava i svjesnije koristi likovni jezik u svom slikovnom izražavanju. Peta prijelazna faza predstavlja razdoblje adolescencije.

Šesta i posljednja faza je zrelo doba koje traje od 20. do 50. godine života. Nakon ovog prijelaznog razdoblja osoba ulazi u duboku starost i poput malog djeteta, ponovo treba pomoć okoline. (Herceg i sur., 2010.)

5. CILJEVI I AKTIVNOSTI LIKOVNE KULTURE

O važnosti likovne kulture govori i njezino uvođenje u odgojno – obrazovni proces. Ciljevi likovne kulture su razvijanje likovnih sposobnosti kod djece, razvoj dječje osobnosti, razvoj senzibiliteta za likovna djela i razvoj sposobnosti za uređenje sredine i procjenjivanje likovnih vrijednosti. Također postoji i terapijska dimenzija ciljeva likovne aktivnosti. To znači da kroz likovnu aktivnost odgajatelj bolje upoznaje dijete i ima pozitivan utjecaj na njegov razvoj. Djetetovo socijalno i psihološko stanje izlazi na vidjelo kroz njegove crteže, a kroz likovnu aktivnost odgajatelj je u mogućnosti djelovati u smjeru korekcije negativnih psihičkih pojava.

Sadržaji likovne aktivnosti uvijek su prilagođeni dobi djeteta i obuhvaćaju poticaje, motive, likovna područja i likovni jezik, materijale, razvoj likovnih sposobnosti i sl. Kroz odabrane sadržaje ostvaruje se likovna kultura koja se sastoji od teorijskog i praktičnog dijela, iako djeca rane i predškolske dobi više koriste praktičan rad. Od odgajatelja se očekuje da ima razvijene likovne kompetencije kako bi mogao samostalno planirati, organizirati i realizirati likovne aktivnosti kojima bi pozitivno utjecao na cjelovit razvoj djece. Nadalje, kao stvaralačku aktivnost važno je spomenuti i likovne igre. To su aktivnosti putem koji dijete istražuje svoju okolinu i pri tome koristi likovni pribor i materijale te na temelju toga stječe nova iskustva, spoznaje i donosi zaključke. (Herceg i sur., 2010.)

6. POTICANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Odgovornost odgajatelja je potaknuti djecu na likovnu aktivnost. O odgajatelju i motivaciji koju pruža djeci ovisi pokretanje dječje stvaralačke energije. (Herceg i sur., 2010.) Postoje i drugi načini poticanja likovnog stvaralaštva kod djece. Jedan od načina je usmjereno opažanje. Odgajatelj tada djeci postavlja poticajna pitanja koja djecu navode na promišljanje o određenoj temi i na taj način djeca dolaze do novih spoznaja i pamte detalje. Sljedeći način je aktiviranje sjećanja kada se djeca prisjećaju proživljenih događaja i vlastitih iskustava. Nadalje, maštanje i zamišljanje također je jedan od način kroz koji se djecu može potaknuti na likovno izražavanje. U ovoj metodi djeca imaju potpunu slobodu u izražavanju i nepoznate oblike pretvaraju u likovna djela. Igra kao najvažnija aktivnost kroz koju dijete uči i istražuje, ujedno može biti i korisna motivacija za likovnu aktivnost u dječjem vrtiću. Kroz igru djeca se upoznaju s različitim likovnim materijalima, osamostaljuju se te na spontan i zabavan način stvaraju likovni sadržaj. (Šestan, 2021.)

7. OMETANJE DJEČJEG LIKOVNOG STVARALAŠTVA

Sudjelovanje u likovnim aktivnostima djeci omogućava razvoj mašte, kreativnosti i izražavanja pomoću likovnih materijala. Odgajatelj mora biti svjestan da neki njegovi postupci mogu dovesti do ometanja likovnog stvaralaštva kod djece. Na primjer, to je crtanje umjesto djece, ispravljanje dječjih radova, korištenje shematiziranih bojanki i komentiranje dječjih radova riječima „loše“ i „dobro“. Ovim se postupcima sputava dječja kreativnost, samopouzdanje, spontano stvaranje i osjećaj slobode tijekom likovne aktivnosti, stoga djeca često odustaju od aktivnosti ili su nemotivirana i sve se više udaljavaju od takvih aktivnosti. (Šestan, 2021.) Osim navedenog, inzistiranje na urednosti i preciznosti dječjih radova također ometa dječje likovno izražavanje. U tom se slučaju kod djece javlja strah koji blokira njihove ideje i maštu te se smanjuje dječji interes za likovne aktivnosti. Relativno je lako ukloniti načine ometanja dječjeg stvaralaštva, a za djecu to ima veliku važnost. (Belamarić, 1986.)

8. DEFINICIJA SLIKOVNICE

Pojam slikovnice može se definirati na nekoliko načina. Jedna od definicija opisuje slikovnicu kao prvu knjigu u životu djeteta koja ističe svoj slikovni dio, ali ne može se isključiti ni važnost tekstualnog dijela. (Martinović i Stričević, 2011.) Osim toga, slikovnica se definira kao zbir malih slika, odnosno ilustracija koje slikovnici daju karakter. To je ujedno i prvi udžbenik djeteta, s obzirom na to da prikazuje razne detalje, obrađuje raznolike teme te na taj način služi edukacijskoj svrsi. Opsegom su slikovnice najčešće kratke. Pomažu djeci da upoznaju i razumiju svijet oko sebe, svoju okolinu, biljni i životinjski svijet itd. (Bulj, 2017.) Kos-Paliska (1997.) opisuje slikovnicu kao prvo likovno – literarno djelo s kojim se dijete susreće u životu te je zbog toga kod obabira slikovnice izuzetno važno pripaziti na sam estetski izgled slikovnice i njezinu edukativnu vrijednost.

9. POVIJEST I RAZVOJ DJEČJE KNJIŽEVNOSTI

Povjesničari se slažu da književnost namijenjena za djecu počinje krajem 17. stoljeća. Djeci je u to doba na raspolaganju bila usmena književnost koja je uključivala mnogobrojne i raznolike legende, bajke, mitove, pripovijetke, biblijske priče, narodne priče i narodnu poeziju. Prvu knjigu za djecu napisao je i izdao engleski protestantski svećenik John Cotton. Naziv knjige bio je „Spiritual Milk For Boston Babes“. Početkom slikovnica smatra se djelo na latinskom jeziku „Orbis sensualisium pictus“ čiji je autor Jan Amos Komensky, protestantski pastor i pedagoški reformator. U Hrvatskoj je dječja književnost započela čak dvjesto godina kasnije, djelom „Mali tobolac raznog cvetja za dobru i pomnjivu mladež“ autora Ivana Filipovića. Knjiga je objavljena 1850. godine.

U današnje vrijeme postoji nekoliko glavnih vrsta dječje književnosti, a to su slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu, basna, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela. (Crnković i Težak, 2002.) Također, važno je spomenuti i suvremenu vrstu slikovnice koja postaje sve popularnija, a to je multimedijalna slikovnica. Dakle, to je multimedijalna ili elektronska knjiga namijenjena djeci koja uključuje sliku, tekst i zvuk. Prva slikovnica takvog oblika jest Slonić Oscar Andree. (Martinović i Stričević, 2011.) Sve bržim razvojem tehnologije, knjige su dobile novi oblik te se nazivaju *talking books* ili zvučne knjige koje su namijenjene slijepim osobama ili onima koji ne znaju čitati. (Javor, 1999.)

10. PODJELA SLIKOVNICA

Postoji nekoliko kriterija prema kojima je moguće podjeliti slikovnice. Slikovnice se dijele prema obliku, strukturi izlaganja, sadržaju, likovnim tehnikama i sudjelovanju recipijenta. S obzirom na oblik, slikovnica se dijeli na leporello, pop-up, nepoderive, slikovnicu igračku te multimedijску slikovnicu. Leporello slikovnice izgledom podsjećaju na harmoniku, napravljene su od mekanog materijala te djetetu prvenstveno služe za igru, a sastoje se od samo nekoliko stranica. Nadalje, prema strukturi izlaganja pojavljuju se narativne i tematske slikovnice. Narativne slikovnice specifične su po tome što je pripovijedač također i narator priče, dok tematske slikovnice obrađuju raznolike djeci bliske teme kao što je promet, biljke, životinje, obitelj, igre. (Brcko, 2018.) s obzirom na likovnu tehniku koja je odabrana za likovno oblikovanje slikovnice, mogu biti fotografske, lutkarske, slikovnice dječjih crteža i crteža umjetnika, strip-slikovnice ili interaktivne slikovnice. Posljednja podjela je s obzirom na sudjelovanje recipijenata, što znači da neke slikovnice dijete može samostalno koristiti, a za neke mu je potrebna pomoć roditelja ili odgajatelja. (Martinović i Stričević, 2011.)

11. ULOGA SLIKOVNICE U DJETETOVOM RAZVOJU

Slikovnica ima izrazito veliku ulogu u djetetovom razvoju. Čačko (2000.) izlaže nekoliko uloga slikovnice koje su bitne za djecu rane i predškolske dobi. Prva funkcija je informacijsko – odgojna funkcija, što znači da dijete kroz funkciju dobiva odgovore na neka svoja pitanja, a na taj način dijete uči da je knjiga izvor informacija i znanja. Uz pomoć slikovnice dijete također uči razumijeti odnose među ljudima i stvarima, uspoređuje i razvija svoje mišljenje. Sljedeća je spoznajna funkcija slikovnice. Ova funkcija je vrlo bitna jer na taj način dijete provjerava jesu li njegova znanja točna. Zatim je navedena i iskustvena funkcija slikovnice čija je zadaća djetetu prikazati i pojasniti okruženje koje mu nije poznato, primjerice domaće životinje, pečenje kruha i slično. Nadalje, slikovnica ima i estetsku funkciju. Ova funkcija djetetu daje mogućnost da razvija smisao za lijepo te u djetetu izaziva određene emocije (tuga, sreća, zabrinutost). Vrlo često djeca u ruke uzimaju knjigu koja im se estetski sviđa, stoga je ova funkcija vrlo važna jer utječe i na ukus djeteta. Posljednja funkcija slikovnice jest zabavna funkcija. Dijete mora imati mogućnost igrati se s knjigom tako da mu

bude ugodno i zabavno, a nikako nije poželjno da se djetetu nameće knjiga koja mu je nezanimljiva jer se na taj način dijete udaljava od knjige te mu ona postaje odbojna.

Osim već navedenih uloga, slikovnica izrazito pridonosi razvoju samopouzdanja kod djece. Naime, slikovnica kao kombinacija poticajnog teksta i kreativnih ilustracija djetetu i odrasloj osobi omogućava bavljenje zajedničkim aktivnostima kroz koje dijete razvija pojam o samom sebi, osjećaj pripadanja u obitelji te se osjeća ponosno na sebe kada pokaže svoje sposobnosti. (Halačev, 2000.)

Autorica Kos-Paliska (1997.) također navodi nekoliko važnih uloga slikovnice. Jedna od uloga slikovnice jest razvijanje estetskog senzibiliteta kod djece. Nadalje, dijete najprije slikovnicu gleda i doživljava kao igračku te to slikovnicu čini važnim dijelom dječje igre. Tek kasnije, u predškolskom razdoblju, dijete slikovnicu doživljava kao knjigu i uočava detalje, likove i povezuje događaje.

Ističe se i važna uloga slikovnice kao poticaja za leksički razvoj djeteta. Suvremene teorije dječjeg razvoja nalažu kako je potrebno pronaći balans između teksta pisanog u slikovnicama i djetetovog jezičnog razvoja, uzevši pri tom u obzir činjenicu da tekst nikako ne smije biti prezahtjevan ili previše lagan za određeno dijete, već je poželjno da bude jezično malo napredniji od djetetovog jezičnog razvoja. Na taj način dijete ne gubi motivaciju za upotrebom slikovnice što pozitivno utječe na razvoj i širenje dječjeg vokabulara. Rečenice u slikovnicama su kratke, sastoje se od svega četiri ili pet riječi, ali to znatno ovisi i o dobi djeteta. (Martinović i Stričević, 2011.)

12. ILLUSTRACIJE U SLIKOVNICI

Uzevši u obzir da je slikovnica zbir malih slika, ilustracije slikovnicama daju određeni karakter. Ilustracije predstavljaju nezaobilazan segment svakog dječjeg književnog djela. Od velike je važnosti da one budu jasne i zanimljive, a vrlo je bitno obratiti pozornost na boju zbog toga što određene boje djecu privlače svojim intenzitetom i skladom. Upravo zato djeca češće odabiru igračke koje su uočljivijih boja, poput žute, crvene, zelene i plave, a isto vrijedi i za odabir slikovnica. Ilustracije također djeci pomažu da si predoče određene događaje koje im je teško zamisliti, a uz to i razvijaju maštovitost kod djece koja nemaju dovoljno razvijenu maštu.

Na neki način ilustrator je posrednik između stvarnog života djeteta i umjetničkog svijeta. Ponekad ljudi smatraju da ilustracija nije vrijedna likovna disciplina, ali da to nije tako potvrđuju zidovi egipatskih grobnica na kojima su pronađene ilustracije običaja, života, mitova i razmišljanja Egipćana.

Važnost ilustracija također je u tome što utječu na djetetov intelektualni, emocionalni i imaginarni razvoj. Dobrom se ilustracijom smatra ona ilustracija koja omogućuje djetetu da dođe do novih spoznaja, a loša je ona koja to ne postiže. (Kos-Paliska, 1997.)

13. ILUSTRATORI SLIKOVNICA

Kada je riječ o ilustracijama, važno je spomenuti i njihove autore, ilustratore koji svojim radom oduševljavaju djecu i odrasle. Za dječju književnost i ilustraciju dodjeljuje se nagrada „Grigor Vitez“ koja je prvi put dodijeljena 1967. godine, što ju čini najstarijom domaćom nagradom za dječju književnost i ilustraciju. (Paravina, Posilović, Krpes i Javor, 2021.) Ilustratori rade pomoću različitih tehnika; tuša, vodenih boja, računalnih programa. Tomislav Torjanac hrvatski je ilustrator slikovnica koji je ilustrirao mnoge poznate naslove poput „Grga Čvarak“ i „Kako živi Antuntun“. Uz to je i višestruki dobitnik nagrade „Grigor Vitez“. Uz Tomislava Torjanca, Stjepan Bartolić također je nagrađivani hrvatski ilustrator. Poznat je po ilustracijama knjiga i časopisa za djecu. Ilustrirao je poznatu seriju knjiga „Dnevnik Pauline P.“ autorice Sanje Polak i časopise „Prvi izbor“ i „Modra lasta“.

14. PROCJENA KVALITETE SLIKOVNICE

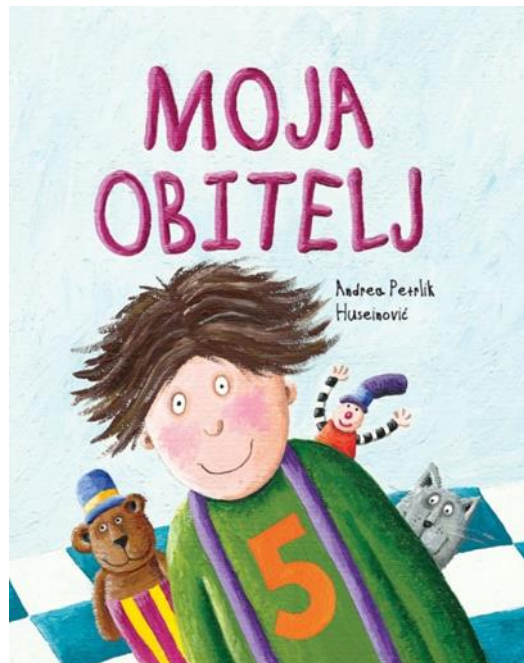
Kao vrlo važna i prva knjiga u životu djeteta, slikovnica mora imati određene značajke, svrhu i ciljeve. Kod same procjene kvalitete slikovnice važno je ocijeniti i segmente likovne umjetnosti, jezika, književnosti, likovno-tehničke opremljenosti, obrade teme i usklađenosti knjige. Bitno je da su boje, veličine i oblici usklađeni i da je uvez primjeren određenoj dječjoj dobi. Književnici, likovni umjetnici, pedagozi te profesori književnosti i jezika stručnjaci su koji sudjeluju u analizi i procjeni kvalitete slikovnice. Isto tako, u procesu stvaranja knjiga za djecu uz autora i ilustratora sve više sudjeluju i stručnjaci poput pedagoga, psihologa, lingvisti i likovno-tehničkog urednika. Na taj je način lakše postići sve ciljeve slikovnice.

Prvenstveno, kvaliteta slikovnice ovisi o odnosu između slike i teksta jer se upravo na tome temelji cjelokupno značenje i karakter slikovnice. Slika utječe na stvaranje predodžbi o događajima i okolini u očima djeteta te si kroz sliku dijete može predočiti nešto apstraktno. Ipak, ilustracije ovise i o dobi djeteta te stupnju njegova razvoja. Za stariju djecu ilustracije nisu doslovne kao one za mlađu djecu, već dobivaju doživljajnu funkciju koja potiče razvoj mašte. Nije bitno u kojem su omjeru raspoređene slike i tekstovi, ali bitno je da su međusobno usklađeni i povezani.

Kada je riječ o kvaliteti slikovnice, valja uzeti u obzir i činjenicu da slikovnica mora biti u skladu s djetetovim razvojem, ali istovremeno sadržavati i funkcije koje potiču daljnji razvoj djeteta. S obzirom na to da je svako dijete individualno, logično je da nije svaka slikovnica primjerena za svako dijete. Roditeljima koji nisu upoznati s dječjom literaturom teško je odrediti koja je slikovnica primjerena za njihovo dijete, stoga je poželjno da nakladnici točno istaknu za koga je namijenjena određena slikovnica i zašto. Takve oznake česta su pojava u inozemstvu, ali u Hrvatskoj gotovo ne postoje jer nakladnici time sebi sužavaju tržište ili nisu sigurni za koju je dob primjerena određena slikovnica. (Martinović i Stričević, 2011.)

15. LIKOVNA AKTIVNOST PROVEDENA U VTRIĆU

Za potrebe ovog rada provela sam likovnu aktivnost s djecom u dječjem vrtiću. U aktivnosti su sudjelovala djeca u dobi od 3, 4 i 5 godina. U aktivnosti je sudjelovalo 15 djece. Likovna aktivnost osmišljena je i provedena na temu obitelji. Kao motivaciju za likovnu aktivnost koristila sam slikovnicu „Moja obitelj“ (2011.) čija je autorica Andrea Petrlík Huseinović koja se uz pisanje bavi i ilustriranjem slikovnica. Sam naslov slikovnice odaje njezinu temu. Kroz slikovnicu je prikazan petogodišnji dječak Luka i članovi njegove obitelji – mama, tata, sestra Lucija, djed, baka i kućni ljubimac, mačak. Slikovnica ima 16 stranica i malo teksta, svega par rečenica na svakoj stranici. Ilustracije su šarene, domišljate i u skladu s tekstom, što djeci pomaže u pamćenju radnje i spomenutih likova.

Slika 1. Slikovnica "Moja obitelj"

Slika 2. Slikovnica

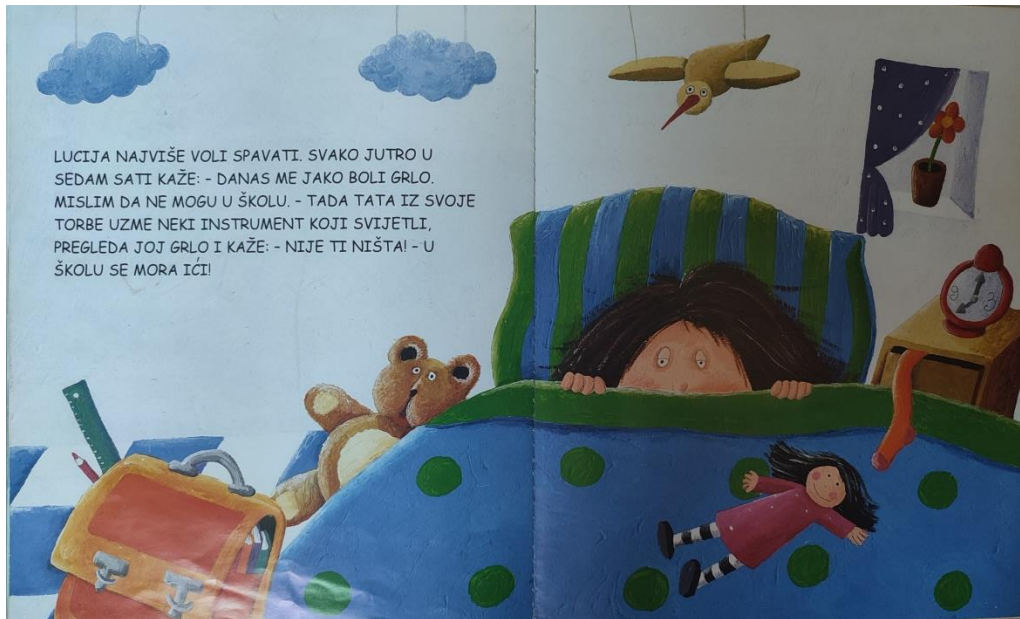
Slika 3. Slikovnica

Slika 4. Slikovnica

Slika 5. Slikovnica

Slika 6. Slikovnica

Slika 7. Slikovnica

Slika 8. Slikovnica

Slika 9. slikovnica

Motivaciju sam započela tako da sam okupila djecu i zajedno s njima sjela na tepih. Započeli smo razgovor o obitelji u koji su se djeca rado uključivala i sudjelovala. Zatim sam djeci pročitala slikovnicu. Čitala sam tako da sam istovremeno djeci pokazivala slike tako da si djeca mogu bolje predočiti radnju. U slikovnici su nabrojani članovi obitelji jednog dječaka; majka, otac, sestra, baka, djed i mačak kao kućni ljubimac. Kratko je opisana uloga svakog člana obitelji i način na koji provode vrijeme zajedno. Nakon čitanja slikovnice djeca

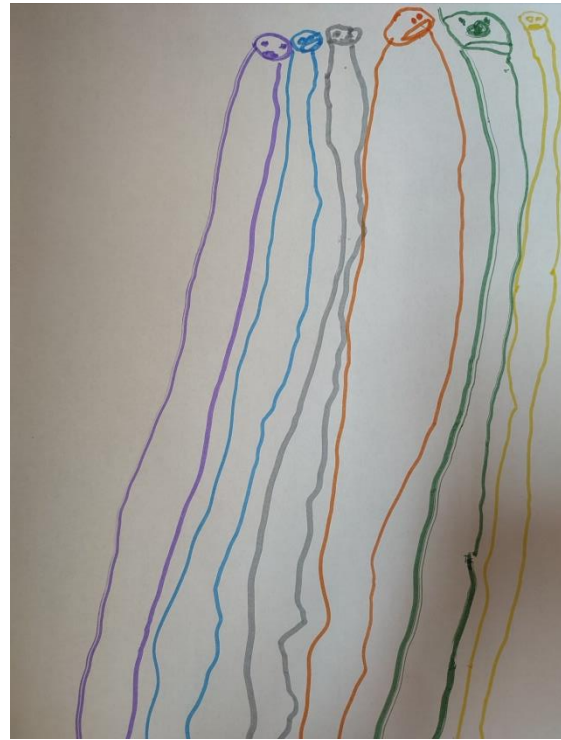
su dobila zadatak da nacrtaju svoju obitelj. Djeca su bila motivirana za likovnu aktivnost te se odmah krenuli prema stolovima na kojima su ih čekali papiri i flomasteri.

Tijekom aktivnosti obilazila sam svu djecu i fotografirala proces crtanja. Dodatno sam motivirala i ohrabivala djecu kojoj je to bilo potrebno. Na kraju aktivnosti djeca su mi predala svoje radove te smo zajedno pospremili flomastere. Sveukupna aktivnost trajala je otprilike 45 minuta.

Iz ove likovne aktivnosti nastalo je puno različitih crteža će ću izdvojiti nekoliko dječjih radova koji su se posebno istaknuli. Vidljive su velike razlike u izražavanju djece različite dobi. Primjerice, djeca od tri godine ljude su prikazala simbolom kruga koji označava ljudsku glavu iz koje se protežu samo dvije linije koje predstavljaju ljudsko tijelo. Na glavi su označili oči i usta, ali nisu nacrtali kosu, uši ili nos. Prema Belamarić (1986.) takav prikaz čovjeka naziva se glavonoga i krug ne mora nužno označavati glavu čovjeka, već cijeli živi sustav. U nastavku slijede crteži djece od tri godine na kojima su vidljive gore navedene karakteristike. Jedno dijete nacrtalo je samo svog tatu (a ima mamu i dvije sestre) uz komentar da je „tata veliki pa ostali ne stanu na papir“, a drugo dijete prikazalo je cijelu svoju obitelj, ali u obliku glavonožca. Smatram da ilustracije slikovnice nisu u velikoj mjeri utjecale na estetski izgled prikazanih crteža, ali da je čitanje slikovnice upješno motiviralo djecu na sudjelovanje u likovnoj aktivnosti.

Slika 10. Crtež tate (Mia, 3 godine)

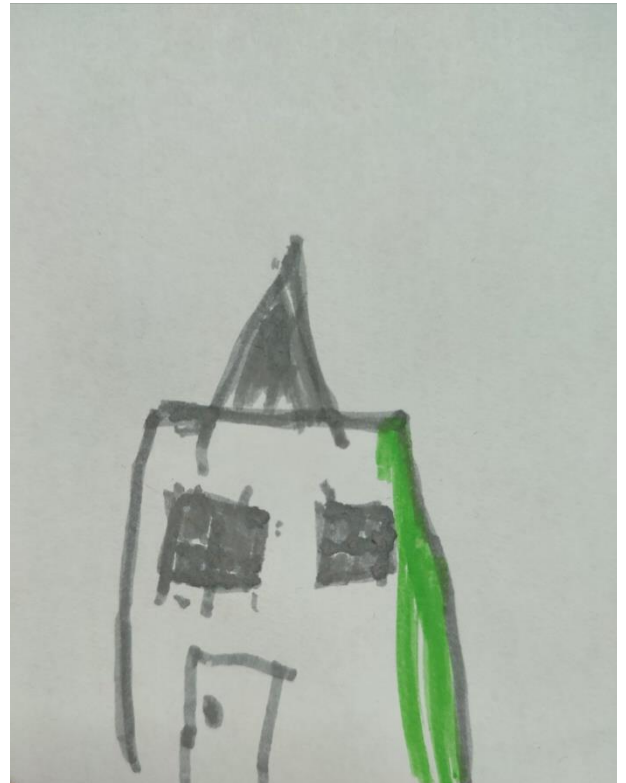

Slika 11. Glavonožci (Martin, 3 godine)

Nadalje, kod djece u dobi od 4 godine uočljiv je veći utjecaj slikovnice na njihove radove. Ilustracije su također utjecale na izgled crteža. Primjerice, jedna je djevojčica od 4 godine nacrtala je sebe, mamu i tatu, a iznad njih crveno srce. Kada sam ju upitala zašto je nacrtala srce iznad njih, rekla je da je to zato jer se svi jako vole. Na dnu crteža prikazala je kuću u kojoj živi sa svojim roditeljima. Kada se uspoređi prikaz kuće u slikovnici s njenim prikazom kuće, može se vidjeti sličnost, a uz to je odabrala gotovo isto mjesto za kuću kao što je to i u slikovnici (na dnu stranice). U nastavku slijedi prikaz spomenutog crteža i ilustracije iz slikovnice.

Slika 12. Crtež obitelji (Ana, 4 godine)

Slika 13. Djetetov prikaz kuće

Slika 14. Ilustracija kuće u slikovnici

Prema Belamarić (1986.) kada dijete od 4 godine crta čovjeka, taj se čovjek sastoji od glave, tijela i udova, također prikazuje kosu, oči i usta, a to je slučaj i kod ovog djeteta. Usta

se prikazuju pomoću zakrivljene crte. Pomoću linija prikazuju se i ruke i noge, ali često je označen prevelik ili premali broj prstiju na rukama, a sve je to vidljivo na ovom crtežu.

Sljedeći crtež koji se istaknuo prikazuje četveročlanu obitelj u prirodi. Ovo dijete bilo je jako motivirano pričom i ilustracijama slikovnice, a to je vidljivo i na crtežu. Crtež se sastoji od puno detalja te jako šaren, korišteno je puno boja. Dijete koje je autor crteža ima 4 godine i prikazalo je „svoju obitelj na izletu“. Na crtežu se nalaze dva velika cvijeta nacrtana nizanjem linija oko kruga (Belamarić, 1986.). Cvijeće, poput ljudi, ima oči, nos i usta. Na crtežu se također mogu vidjeti šareni kružići za koje je dijete reklo: „Teta, pa to su moje igračke“. U slikovnici je prikazano dosta šarenih igračaka pa se i ovdje može vidjeti značajan utjecaj slikovnice na dječji crtež, iako ovdje nije konkretno označeno o kojim se igračkama radi.

Slika 15. Prikaz obitelji (Klara, 4 godine)

Kod djece u dobi od 5 godina primijetila sam velik utjecaj slikovnice na njihove crteže, a crteži su još detaljniji. Jedan se crtež jako istaknuo jer se na njemu mogu prepoznati elementi ilustracija iz slikovnice. Dječak od 5 godina nacrtao je sebe i mamu, a uz njih je prikazao i svoju mačku koja jako podsjeća na onu prikazanu u slikovnici. Isto tako, cvijeće koje je nacrtao slični cvijeću koje se nalazi u slikovnici te su korištene slične boje. Slijedi fotografija crteža.

Slika 16. Prikaz obitelji (Lukas, 5 godina)

Slika 17. Crtež mačke

Slika 18. Ilustracija mačke u slikovnici

Slika 19. Crtež cvijeća

Slika 20. Ilustracija cvijeća u slikovnici

Sljedeće što želim prikazati jest međusobni utjecaj djetata na drugo dijete. Djeca koja nemaju dovoljno razvijenu maštu često „kopiraju“ crteže svojih prijatelja, a to se dogodilo u i ovom slučaju. U nastavku slijede fotografije spomenutih crteža.

Slika 21. Sličnosti

Slika 22. Sličnosti

Dakle, ova dva crteža zaista su jako slična, gotovo ista. U ovom slučaju čitanje slikovnice je poslužilo kao dobra motivacija za likovnu aktivnost, ali ilustracije nisu u velikoj mjeri utjecale na izgled crteža. Sličnost se očituje samo u prikazu oblaka. S druge strane, sličnost između ovih crteža vidi se u prikazu sunca, oblaka, duge, trave, konfeta. Na oba crteža prikazana je četveročlana obitelj, čak su ljudi slično nacrtani i korištene su slične boje. Belamarić (1986.) nalaže da djeca u dobi od 5 godina ne odabiru boje prema vizualnim podacima, nego prema vlastitim sklonostima, a to se jasno vidi na ovim crtežima (na primjer,

za prikaz sunca korištena je ljubičasta boja i obrub oblaka je zelene boje). Na oba crteža prikazano je dosta detalja. Osim toga, djeca su već upoznata s nekoliko slova, tako da na jednom crtežu možemo pročitati ime djevojčice i njezine sestre, a druga djevojčica je napisala samo svoje ime.

U nastavku slijedi prikaz još nekoliko crteža koji su nastali tijekom ove aktivnosti.

Slika 23. Vita, 4 godine

Slika 24. Laura, 5 godina

Slika 25. Tin, 5 godina

Slika 26. Tena, 5 godina

16. ZAKLJUČAK

Slikovnice su za djecu vrlo važan izvor informacija, novih znanja i spoznaja, stoga ih je potrebno uključiti u aktivnosti koje se provode s djecom rane i predškolske dobi. U ovom završnom radu definiran je likovni jezik, nabrojene su i pobliže objašnjene likovne tehnike koje se koriste u radu s djecom u predškolskim ustanovama, navedeni su ciljevi likovne kulture i dobrobit koju likovne aktivnosti donose djeci. Također su navedeni načini poticanja dječjeg staralaštva i oni koji koče i ometaju dječje stvaralaštvo. Nadalje, u ovom radu definiran je pojam slikovnice kao prve knjige u životu. Opisan je razvoj slikovnica i dječje književnosti kroz povijet te su navedene vrste slikovnica. Na posljetku je spojena književna i likovna komponenta te je definiran pojam ilustracija i objašnjeno je zašto su one važne i na koji se način procjenjuje kvaliteta ilustracije.

Kroz provedene aktivnosti potvrdila sam pretpostavku da u radu s djecom rane i predškolske dobi slikovnica može poslužiti kao efektan poticaj i motivirati djecu za likovno izražavanje. Isto tako, aktivnosti provedene u dječjem vrtiću su pokazale da je čitanje slikovnice i promatranje ilustracija u njoj u nekim slučajevima imalo velik utjecaj na izgled dječjih radova, a ponekad se djeca nisu previše oslanjala na ilustracije, već su crtala prema vlastitoj mašti. Osim što je dobra motivacija za likovno stvaralaštvo u vrtiću, informacijsko – odgojna, spoznajna, iskustvena, estetska i zabavna funkcija slikovnice također potvrđuju konstataciju da je slikovnicu potrebno koristiti u odgojno – obrazovnom procesu. Osim spomenutih uloga, slikovnica pozitivno utječe na leksički razvoj djeteta, razvoj predčitalačkih vještina i samopouzdanje djeteta.

17. LITERATURA

Knjige:

12-16). Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Belamarić, D. (1986.) *Dijete i oblik: likovni jezik predškolske djece : knjiga za odgajatelje, roditelje, pedagoge, psihologe, psihijatre* . Zagreb: Školska knjiga.

Crnković M., Težak D. (2002.) *Povijest hrvatske dječje književnosti : od početaka do 1955. godine*. Zagreb: Znanje.

Čačko, P. (2000). *Slikovnica, njezina definicija i funkcije. U Kakva je knjiga slikovnica* (str.

Herceg L., Rončević A., Karlavariš B. (2010.) *Metodika likovne kulture djece rane i predškolske dobi*. Zagreb: Alfa.

Jakubin, M. (1999.) *Likovni jezik i likovne tehnike: temeljni pojmovi*. Zagreb.: Educa.

Javor, R. (1997.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi: zbornik*. Zagreb : Knjižnice grada Zagreba.

Javor, R. (1999.) *Kakva je knjiga slikovnica : zbornik*. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba

Kos-Paliska, V. (1997) *Likovni govor slikovnice*, u: Javor, R, (Ur.) *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi*. (str. 88-92.) Zagreb: Knjižnice grada Zagreba.

Petrlík Huseinović A. (2011.) *Moja obitelj*. Zagreb: Kašmir promet.

Časopisi:

Martinović, I.; Stričević, I. (2012). *Slikovnica: prvi strukturirani čitateljski materijal namjenjen djetetu : Libellarium: časopis za povijest pisane riječi, knjige i baštinskih ustanova*, 4 (1), 39-63.

Mrežne stranice:

Brcko, K. (2018.) *Estetska vrijednost slikovnice*. Završni rad, Učiteljski fakultet, Zagreb.
<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A501/datastream/PDF/view>

Bulj, M. (2017.) *Uloga slikovnice u razvoju govora djece predškolske dobi*. Završni rad, Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, Petrinja.

<https://repozitorij.ufzg.unizg.hr/islandora/object/ufzg%3A400/datastream/PDF/view>

Paravina, E., Posilović, A., Krpes, S., Javor, R. (2021.) *Nagrada "Grigor Vitez"*.
<https://savez-dnd.hr/sto-radimo/nagrada-grigor-vitez/>

Šestan, M. (2021.) *Uloga odgojitelja kao voditelja likovnih aktivnost*. Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti, Pula.
<https://repositorij.unipu.hr/islandora/object/unipu%3A5744/datastream/PDF/view>

Fotografije:

1. Slika 1. Slikovnica "Moja obitelj"
2. Slika 2. Slikovnica
3. Slika 3. Slikovnica
4. Slika 4. Slikovnica
5. Slika5. Slikovnica
6. Slika 6. Slikovnica
7. Slika 7. Slikovnica
8. Slika 8. Slikovnica
9. Slika 9. Slikovnica
10. Slika 10. Crtež tate (Mia, 3 godine)
11. Slika 11. Glavonožci (Martin, 3 godine)
12. Slika 12. Crtež obitelji (Ana, 4 godine)
13. Slika 13. Djetetov prikaz kuće
14. Slika 14. Ilustracija kuće u slikovnici
15. Slika 15. Prikaz obitelji (Klara, 4 godine)
16. Slika 16. Prikaz obitelji (Lukas, 5 godina)
17. Slika 17. Crtež mačke
18. Slika 18. Ilustracija mačke u slikovnici
19. Slika 19. crtež cvijeća
20. Slika 20. Ilustracija cvijeća u slikovnici
21. Slika 21. Sličnosti
22. Slika 22. Sličnosti

23. Slika 23. Vita, 4 godine
24. Slika 24. Laura, 5 godina
25. Slika 25. Tin, 5 godina

26. Slika 26. Tena, 5 godina